

न्यायालयीन प्रकरणे हाताळण्याबाबत मार्गदर्शक सूचना. शासनाच्या वतीने प्राधिकृत करण्यात आलेल्या प्राधिकाऱ्यांनी अवलंबण्याबाबतची कार्यपद्धती.

महाराष्ट्र शासन

ग्रामविकास व पंचायतराज विभाग

शा. परिपत्रक क्र. २/प्र.क्र.००७/विधि कक्ष

बांधकाम भवन, मर्झबान पथमुंबई, फोर्ट, २५

दिनांक २०/११/२०२३

महाराष्ट्र शासनाचे ग्रामविकास व पंचायतराज विभागाच्या मार्फत घेण्यात आलेले धोरणात्मक निर्णय वा विवादीत प्रकरणी वेळोवेळी काढण्यात आलेले आदेश यांना बरेचदा मा. सर्वोच्च न्यायालय/ मा. मुंबई उच्च न्यायालय / मा. महाराष्ट्र प्रशासकीय न्यायाधिकरण, शाळा प्राधिकरण इ. यांचेसमोर आव्हान देण्यात येते. अशा काही प्रकरणात शासनातर्फे संबंधित न्यायालयात शासनाची बाजू मांडण्यासाठी शपथपत्र दाखल करण्यासाठी विभागीय आयुक्त, अप्पर आयुक्त, उप आयुक्त (आस्था/विकास) ग्रामविकास व पंचायतराज विभाग यांनी शासनाच्यावतीने मा. न्यायालयात उपस्थित राहण्यासाठी प्राधिकृत केले जाते. अशा प्रकरणी बन्याचदा क्षेत्रीय अधिकाऱ्यांकडून होत असलेल्या दुर्लक्षामुळे अथवा वेळेत कार्यवाही न झाल्याने विविध न्यायालयीन प्रकरणी शासनाच्या विरुद्ध आदेश पारीत होतात. या पार्श्वभूमीवर न्यायालयीन प्रकरण हाताळण्याच्या अनुषंगाने खालीलप्रमाणे कार्यवाही करण्याचे निदेश देण्यात येत आहेत.

(१) (अ) या विभागाच्या नियंत्रणाखालील क्षेत्रीय प्राधिकाऱ्याने एखाद्या विवक्षित प्रकरणी घेतलेल्या निर्णयास वा काढलेल्या आदेशास कोणतेही न्यायालय / प्राधिकरणासमोर आव्हान देण्यात आले असेल, परंतु शासनास देखील नाममात्र प्रतिवादी करण्यात आले असेल त्या प्रकरणी संचालक, पंचायत राज ,विभागीय आयुक्त उप आयुक्त (आस्था/विकास)मुख्य कार्यकारी अधिकारी/अधिक्षक अभियंता,मग्राराविस ग्रामविकास व पंचायतराज विभाग यांनी शासनाच्या वतीने शपथपत्र दाखल करण्यास प्राधिकृत करण्यात येते व त्यास संबंधित सरकारी वकिलाच्या मदतीने शासनाच्या प्रचलित अधिनियम, नियम, धोरण व आदेश यांस अधिन राहून सत्य परिस्थितीवर वस्तुस्थिती दर्शक शपथपत्र दाखल करण्याची कार्यवाही करण्याचे निदेश देण्यात येतात. अशा प्रकरणी वरील प्रमाणे शपथपत्र अविलंब दाखल करण्यात येईल याबाबत संबंधित संचालकपंचायत राज विभागीय आयुक्त , सहाय्यक आयुक्त / उप आयुक्त, ग्रामविकास व पंचायतराज विभाग यांनी कटाक्षाने पहावे.

- (ब) ज्या प्रकरणी शासनाच्या ग्रामविकास व पंचायतराज विभागाने घेतलेल्या निर्णयास वा काढलेल्या आदेशास न्यायालयात आव्हान देण्यात आले असेल आणि अशा प्रकरणी शासनाकडून विभागीय आयुक्त, उप आयुक्त (आस्था/विकास) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग अथवा अधिक्षक, अभियंता, मग्राविस यांना शासनाच्या वतीने शपथपत्र दाखल करण्यास प्राधिकृत करण्यात आले असेल त्या प्रकरणी प्राधिकृत अधिकाच्याने शासनाकडून मंजूर परिच्छेद निहाय अभिप्राय प्राप्त करून त्या आधारे संबंधित सरकारी वकीलाकडून शपथपत्राचा मसूदा तयार करून घ्यावा व विहित मुदतीच्या आत शपथपत्र मा. न्यायालयात दाखल करण्याची कार्यवाही प्राधिकृत अधिकाच्यांनी कटाक्षाने करावी. शासन ख्रावरील धोरणात्मक निर्णय असल्यासच त्याच मुद्द्यावर अभिप्राय अपेक्षावे.
- (२) प्रत्येक न्यायालयीन प्रकरणात शासनाने ज्या प्राधिकाच्यास प्राधिकृत केले असेल त्या प्राधिकाच्याच्या वतीने प्रत्येक सुनावणीस संबंधित वरिष्ठ माहितीगार अधिकारी यांनी संबंधित न्यायालयात उपस्थित राहणे अनिवार्य आहे. अशा सुनावणीत मा. न्यायालयाने जे लेखी अथवा तोंडी निर्देश दिले असतील त्याबाबतचा अहवाल/ तपशिल किंवा सुनावणी झाली नसेल तर त्याबाबतचा अहवाल त्याच दिवशी अथवा जास्तीत जास्त दुसऱ्या दिवशी प्राधिकृत अधिकाच्याने शासनास ई-मेलव्हारे सादर करणे आवश्यक आहे.
- (३) एखादया न्यायालयीन प्रकरणात वादीच्या प्रकरणात शासनाने गुणवत्तेवर विहित कालावधीत निर्णय घेण्याविषयी आदेश पारीत करण्यात आले असतील तर मा. उच्च न्यायालय / न्यायालयाचा निर्णय / निर्देश त्याच दिवशी अथवा जास्तीत जास्त दुसऱ्या दिवशी ई-मेलव्हारे शासनास, तसेच संबंधित कक्ष अधिकारी, अवर सचिव, उपसचिव, सह सचिव व सह सचिव विधी यांच्या व्हॉट्सअॅप (WhatsApp) वर कळविण्याची दक्षता घेणे प्राधिकृत अधिकारी अथवा त्यांचे प्रतिनिधी यांना बंधनकारक राहिल.
- (४) ज्या न्यायालयीन प्रकरणात शासनाने वरीलप्रमाणे विभागीय आयुक्त, उप आयुक्त (आस्था/विकास) मुख्य कार्यकारी अधिकारी, ग्रामविकास व पंचायत राज विभाग अथवा अधिक्षक, अभियंता, मग्राविस यांना प्राधिकृत केले असेल अशा प्रकरणी प्राधिकृत अधिकाच्याने विशेष लक्ष ठेवून अशा न्यायालयीन प्रकरणांचा सध्यस्थितीचा वेळोवेळी आढावा घेऊन आवश्यक ते संनियंत्रण करावे व आपण न्यायालयात उपस्थित राहिलो नाही किंवा विहित वेळेत प्रकरणी शपथपत्र दाखल करण्यात आले नाही या कारणास्तव संबंधित न्यायालयीन प्रकरणी शासनाविरुद्ध निर्णय होण्याची वेळ येणार नाही याची प्राधिकृत अधिकाच्याने जातीने दक्षता घ्यावी.

- (५) वरील सूचनांचे पालन न झाल्यास विभागीय स्तरावरील अपेक्षित कार्यवाही करण्यास विलंब झाल्यास अशा प्रकरणी संबंधित अधिकारी हे शिस्तभंगाच्या कारवाईस पात्र राहतील याची कृपया सर्व संबंधितांनी नोंद घ्यावी.
- (६) सदर शासन परिपत्रक महाराष्ट्र शासनाच्या www.maharashtra.gov.in या संकेतस्थळावर उपलब्ध करण्यात आला असून त्याचा संकेताक २०२३११२०१७४७३८९६२० असा आहे. हा आदेश डिजीटल स्वाक्षरीने साक्षांकित करून काढण्यात येत आहे.
- महाराष्ट्राचे राज्यपाल यांच्या आदेशानुसार व नावाने.

(किशोर भालेराव)
सह सचिव (विधी), महाराष्ट्र शासन

प्रत :-

- १) मा. मंत्री यांचे स्विय सहाय्यक, ग्रामविकास व पंचायतराज विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- २) मा. प्रधान सचिव, ग्रामविकास व पंचायतराज विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ३) सर्व सहसचिव, उपसचिव, अवर सचिव, कक्ष अधिकारी, ग्रामविकास व पंचायतराज विभाग, मंत्रालय, मुंबई.
- ४) सर्व विभागीय आयुक्त.
- ५) सर्व उपायुक्त (आस्था / विकास).
- ६) सर्व मुख्य कार्यकारी अधिकारी जिल्हा परिषद.
- ७) निवडनस्ती / विधी कक्ष.